

MAGYAR FELSOROK, HALLGATÓI PREFERENCIÁK KONFERENCIAISMERTETÉS*

Nagy Andrea Magda

PhD hallgató,
Pannon Egyetem (PE)
andreamagda.nagy@gmail.com

A felsőoktatási rangsorok, habár könnyen használható és rendkívül népszerű „eszközök”, mégis, hiányosságaik gyakran kérdésessé teszik létjogosultságukat. A rangsorolás mikéntjeire keresték a választ a *Magyar felsőoktatási rangsorok, hallgatói preferenciák* című konferencia résztvevői.

A rendezvény első előadója Mihályi Péter (Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Kar) volt, aki a felsőoktatási intézmények teljesítményének mérhetőségét elemezte. Példákkal illusztrálta, hogy milyen eltérő eredményeket kaphatunk egy olyan „csekély” változtatással is, mint a mérésre használt skála. Előadása második részében a hazai felsőoktatási rangsorokkal kapcsolatos néhány tapasztalatát osztotta meg. Ha a rangsorolásnál számít a minősített oktató, akkor az intézmények hajlamosak lesznek a jobb helyezés érdekében átcsoportosítani, ha pedig a könyvtár mérete számít, akkor majd remittendákkal töltik fel a könyvtáraikat. Az eredmények megbízha-

tóságát két további tényező is torzíthatja. Egyrészt megfigyelhető, hogy a nagyobb egyetemek az objektív mutatók nagy részénél előnyt élveznek (ez a méret nagyság hatása), másrészt egy valamikor nagypresztízsűnek titulált egyetem hosszú éveig élvezheti ennek pozitív hatásait függetlenül attól, hogy a későbbiek során hogyan teljesít.

Fábrí György (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológia Intézet Társadalmi és Tudománykommunikációs Kutatócsoport) röviden ismertette, miért alakultak/alakulhattak ki egyetemi rangsorok. Kiemelte a média szerepének fontosságát, illetve rávilágított arra, hogy a tömegmédiák kikerülése csak illúzió. Az előadás második felében a magyar felsőoktatási rangsorokat elemezte. Szóba került a népszerű és sokat hangoztatott igény, hogy legyen magyar egyetem a nemzetközi TOP200-as listában. Fábrí György szerint ez egyetlen módon lehetséges, és pedig, ha megalakul a „Budapesti Tudományegyetem”. Ha követjük Indonézia példáját, és több nagy egyetemet egy közös intézménnyé „gyúrunk össze”, akkor ott lehetünk az élvonalban. A kérdés persze az, hogy egy ilyen „szuperegye-

* A Pannon Egyetem Kvantitatív Módszerek Intézeti Tanszéke és az MTA– Pannon Egyetem Regionális Innovációs és Fejlesztési Hálózati Kutatócsoportja 2013. november 19-én, a Pannon Egyetemen szervezett konferencián.

tem” minőségi javulást is jelent-e, vagy csak egyszerűen rangsorbeli pozícionyerést.

A következő előadást Kiss László (Educatio Nonprofit Kft.) tartotta, aki a magyarországi rangsorkészítés jellemzőit ismertette, kiemelve azok gyenge pontjait (érvényesség, megbízhatóság, teljeskörűség problémája). Külön kitért a Magyarországon alkalmazott rangsordimenziók bemutatására is: jelentkezői, hallgatói és oktatói kiválóság, illetve a munkaerő-piaci presztízs és a hallgatói elégedettség. Prezentációja végén megfogalmazott néhány kritikus kérdést a rangsorokkal kapcsolatban: mi a célja a rangsorolásnak, mit akarunk elérni vele, milyen is a jó rangsor, illetve milyen nemzetközi trendek figyelhetők meg ezzel kapcsolatban?

A konferencia első felét Telcs András (Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Kar) előadása zárta. Telcs és szerzőtársai (Kosztyán Zsolt Tibor, Török Ádám) új rangsorkészítési eljárásra tettek javaslatot. Az általuk kidolgozott módszer a hallgatói preferenciákra épít. A cél az volt, hogy egy objektív, egyszemélyes rangsort alakítsanak ki. A Felvi adatbázisát használták. A felsőoktatásba jelentkezők választásait figyelve állították össze a magyar egyetemek és főiskolák rangsorát.

A soron következő előadást Temesi József (Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja) tartotta, aki részletesen elemezte a legismertebb nemzetközi felsőoktatási rangsorokat (THES, ARWU, Webometrics), illetve bemutatott néhány kevésbé ismertet is (U21 Ranking). Összefoglalta, hogy a magyar felsőoktatási intézmények hol helyezkednek el ezekben a rangsorokban. Akárcsak Fábri György, Temesi József is megkérdőjelezte annak a „célnek” a létjogosultságát, amely szerint a magyar felsőoktatási rendszer akkor lesz/lehet külföl-

dön is elfogadott, ha legalább egy intézménye bekerül a nemzetközi TOP 200-ba. Itt újra megfogalmazható a korábban is szóba került problémakör: van-e értelme létrehozni egy, több felsőoktatási intézményt magába foglaló, nagy „Budapesti Tudományegyetemet”?! Temesi előadásában bemutatta még az U-Multirank és U-Map nemzetközi projekteket is, amelyek célja egy felhasználóbarát, felsőoktatási intézmények összehasonlíthatóságát elősegítő rangsor és interaktív felület kiépítése. Ezeknek a módszereknek magyar viszonyokra való alkalmazására történtek már próbálkozások, de a teljes kiépítés még várta magára.

Kruzlicz Ferenc (Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar) egy új elemzési módszert ismertetett, nevezetesen a *duo-mining* eljárást. Az előadó különböző szakindítási kérelmeket vizsgált meg a fentebb említett módszer segítségével. Olyan kérdésekre kereste a választ, hogy a vizsgált szakok mennyire gyakorlatorientáltak, melyek a legfontosabb elvárt célok az egyes programokkal, melyek tekinthetők „vegyes”, „általános”, és melyek „sziget” szakoknak, az egy tárgyra jutó kreditértékek mely szakterületeken a legmagasabbak, és mely területeken a legkisebbek. Az alapszakokat abból a szempontból is megvizsgálta, hogy melyek azok a szakok, amelyek tartalmi eltérése nem éri el az 50%-ot. Eredményeiből kitűnik például, hogy az üzleti BSc-programok hasonlósága nagyon erős, véleménye szerint „mintha elég lett volna egy üzleti alapszakot meghirdetni...” Ez a megállapítás összecseng Mihályi Péter észrevételével, miszerint az egyetemek hajlamosak „újabb és újabb jól hangzó programneveket” kitalálni a több hallgató, esetlegesen jobb helyezés reményében. Az egyes szakterületek egymáshoz való viszonyának

ábrázolására Kruszlicz Ferenc egy átfedési hálózatot is bemutatott, amely jól visszatüköri az egyes szakterületek besorolását.

A konferencia utolsó előtti előadásában újra a hallgatói preferenciák vizsgálata került előtérbe. Csuka Gyöngyi (MTA–Pannon Egyetem Regionális Innovációs és Fejlődési Hálózati Kutatócsoport) 2009 óta tartó kérdőíves felméréseinek eredményeit mutatta be. Arra kereste a választ, hogy az érettségiző, leendő hallgatók milyen szempontok alapján választanak felsőoktatási intézményeket, mennyire ismerik a különböző felsőoktatási rangsorokat, illetve, abban az esetben, ha ismerik, akkor mennyire veszik figyelembe ezeket döntéseik során. A vizsgálat eredményei szerint a diákok majdnem háromnegyede ismer legalább egy rangsort (kivételek a 2012-es év, ahol ez az arány csak 48 százalék). A döntéseiket azonban leginkább a következő tényezők befolyásolják: az oktatás minősége, a használható tudás és a végzés utáni elhelyezkedés esélye.

A rendezvény utolsó előadója Kosztyán Zsolt Tibor (Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Kar) volt. Előadásában a felsőoktatás értékelésének kérdéskörét szintén a hallgatói preferenciák oldaláról közelítette meg. Először a preferencia-sorrendek és az oktatói

kiválóság kapcsolatát vizsgálta meg, majd gravitációs és potenciál modell segítségével a hallgatói áramlásokat modellezte. Előadása harmadik részében pedig a jelentkezési sorrendeket elemezte logit modellek és neurális hálók alkalmazásával. Eredményei alapján elmondható, hogy Budapest befolyása és központi szerepe megkérdőjelezhetetlen, a hallgatók többnyire az elsőhelyes jelentkezésnél választanak tudatosan, a vidéki egyetemeken esetében a hallgatói döntéseket erőteljesen befolyásolja a távolság és az oktatói kiválóság.

A konferencia során megismerhettük a legnépszerűbb felsőoktatási rangsorok módszertani, elméleti alapjait, láttunk példákat új eljárásokra, vizsgálati szempontokra. Az elhangzott előadásokból kitűnt, hogy a jelenleg használatos rangsoroknak számos gyenge pontjuk van, ugyanakkor a könnyű használhatóságuk és népszerűségük miatt igen jelentős befolyásoló szereppel bírnak. Az is egyértelművé vált, hogy rangsorolni kell, mert „az ellenállás felesleges”, ugyanakkor nem mindegy, hogyan. A rendezvényen elhangzott előadások általán egy kicsit közelebb kerültünk ennek a „hogyan”-nak a megválaszolásához.

Kulcsszavak: *rangsor, felsőoktatás, preferenciák*